

VZDELÁVANIE

FRODOVA CESTA

Kapitola XXXVII.

Geodiverzita

– rozmanitosť neživej prírody

Milí mladí priatelia,

územie Slovenskej republiky nie je zaujímavé len pestrou mozaikou biodiverzity – rôznorodosťou rastlinných a živočíšnych druhov, ale vzhľadom k svojmu geologickému vývoju a geologickej stavbe poskytuje dostatok príležitostí pre pozorovanie rôznych geologických a geomorfologických javov počas turistických vychádzok. Je potrebné konštatovať, že práve geologická a morfológická skladba územia následne determinuje bohatosť flóry a fauny.

Každý z vás pri pochôdkach našou krajinou má preto jedinečnú príležitosť pozorovať prejavy, v strednej Európe unikátnej geologickej stavby Slovenska, napr.: typy povrchu (skalné úžiny, bralá, zosuny, skalné lavice priame alebo sprehybané...), rozmanitosť hornín, (skaly, štrky, piesky, íly, hliny, pôdy...), organické zvyšky niekdajších živočíchov a rastlín (schránky vodných ulitníkov a lastúrnikov, ich otláčky, zuhoľnatené listy, drevo, skameneliny kostí a častí organizmov spolu s ich otláčkami...) a pod., zaznamenávať tieto prejavy pomocou fotografie, kresby...

Pre lepšiu orientáciu v geologickej stavbe Slovenska vám pomôžu geologické mapy a textové vysvetlivky k nim a geologicko-turistické mapy, ktoré vydal Štátny geologický ústav Dionýza Štúra (www.geology.sk), špecializované internetové stránky, napr. Náučné chodníky Slovenska (www.naucnechodniky.sk), Vodopády Slovenska (www.sopsr.sk/vodopady/), Virtuálna knižnica Zborovňa (www.zborovna.sk), odborná literatúra, napr. Národné parky a chránené krajinné oblasti Slovenska (vydavateľstvo Dajama, s. r. o., 2006), Chránené územia a prírodné výtvory Slovenska (vydal Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody, 1971) atď. Stačí si len vybrať oblasť Slovenska, ktorá vás zaujíma a vybrať sa na potulku prírodou.

Vaše listy, kresby, fotografie očakávame na adrese: ENVIROMAGAZÍN, „Frodova cesta“, Tajovského 28, P. O. Box 252, 975 90 Banská Bystrica

Obálku označte: „Prísne tajné! Len pre Froda“. Najšikovnejších Frodových pomocníkov čakajú knižné odmeny.

Váš Frodo

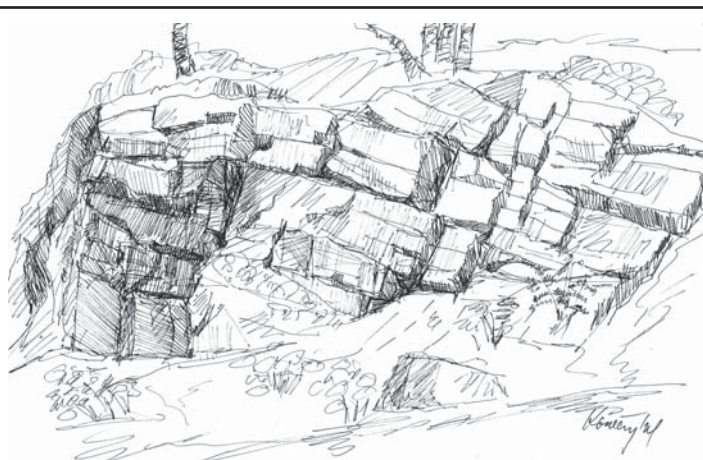
Geodiverzita v kocke

Rôzne geologické a geomorfologické lokality sú v zmysle zákona NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane a prírody a krajiny chránené ako súčasť veľkoplošných alebo maloplošných chránených území.

Chránené areály (CHA) predstavujú územia spravidla o výmere do 1 000 ha. Touto formou sú chránené územia s výskytom chránených druhov, ale aj s výskytom chránených nerastov a skamenelín. Môžu sa však vyhlásiť aj plochy slúžiacie na prírodovedné a kultúrno-výchovné účely, ako umelé vodné plochy, parky a lomy.

Prírodné rezervácie a národné prírodné rezervácie (PR, NPR) sú územia o výmere do 1 000 ha, ktoré predstavujú pôvodné ekosystémy. Zvlášť významné územia sú vyhlásené ako národné prírodné rezervácie (NPR). Formou prírodných rezervácií je v súčasnosti chránených celý rad vulkanických a bradlových telies, skalných stien, kaňonov a prelomových dolín, škrapových polí, ale aj zosuvných jazier, mŕtvych ramien alebo nížinných slanísk.

Prírodné pamiatky (PP) predstavujú bodové, líniové a iné maloplošné ekosystémy s výmerou do 50 ha, ktoré majú vedecký, ekologický, estetický alebo krajinotvorný význam. Sú to predovšetkým odkryvy, skalné útvary, kamenné moria, prelomové doliny, presypy, časti vodných tokov, pramene, ponory, jazerá, jaskyne, priepasti a vodopády. Jaskyne, priepasti a vodopády sa stávajú prírodnými pamiatkami automaticky (v zmysle platného zákona NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny), ak

Sedimenty permu reprezentované geotopom v záreze lesnej cesty v bočnej doline Suchá Voznica tvoria pestré piesčité bridlice striedajúce sa s polohami pieskovecov a siltovcov (Banskoštiavnický geopark, kresba: RNDr. Vlastimil Konečný, CSc.)

spĺňajú nasledujúce kritériá:

Jaskyne – predstavujú dutý podzemný priestor v zemskej kôre v dĺžke alebo hĺbke nad 2 m, ktorý vznikol pôsobením prírodných síl neorganického pôvodu a rozmery povrchového otvoru sú menšie ako jeho dĺžka alebo hĺbka.

Priepasti – predstavujú vertikálne dutiny v zemskej kôre s hĺbkou nad 5 m a šírkou nepresahujúcou jej hĺbku, ktoré vznikli pôsobením prírodných síl neorganického pôvodu.

Prírodné vodopády – predstavujú prírodné skalné útvary, cez ktoré vodný tok pôsobením prírodných síl, bez zásahu človeka, padá z výšky nad 3 m alebo preteká súvislým alebo kaskádovitým skalným zrázom strmým viac ako 75° a voda v koryte pretrváva celý rok. Väčšina geologických výtvorov je chránená vo forme prírodných pamiatok, no sú zahrnuté aj v chránených areáloch, prírodných rezerváciách a národných prírodných rezerváciách. Väčšinou sú chránené v zmysle ochrany reliéfu a ochrany významných mineralogických a paleontologických lokalít. Len zriedkavo sú chránené v zmysle ochrany typových litostratigrafických lokalít, a to aj napriek tomu, že sú zastúpené v skalných stenách jednotlivých geomorfologických výtvorov.

Z hľadiska geomorfológie môže ísť o ochranu týchto

geomorfologických výtvorov a geologických lokalít, napr.:

Vulkanické telesá sú významné lokality vulkanických foriem reliéfu v rôznom štádiu deštrukcie. V rámci Slovenska ide napr. o extrúzívne dómy (NPR Oblik a Šarišský hradný vrch, PR Kapušiansky a Viniansky hradný vrch, Holík, PP Kapitúlske bralá), protrúzie (PR Szabóva skala), intrúzívne telesá kráterových intrúzií (PR Slanský hradný vrch), zvyšky andezitových stratovulkánov (NPR Vihorlat), respektíve exhumované lávové prúdy (NPR Sitno, PR Lysák, PP Sninský kameň, Štangarigel'), zvyšky pyroklastických prúdov (PR Kojatín, PR Boky), zvyšky prírodných vulkanických systémov – nekov (CHA Banskoštiavnická kalvária), zvyšky troskových kuželov bazaltových vulkánov (PP Putikov vršok – najmladšia sopka na Slovensku).

Bradlové telesá sú typické vápencové bradlové tvrdoše. Typickým reprezentantom tejto morfológie je napr. reliéf PIENAP-u, PR Vršatecké hradné bralo a Červenokamenské bralo v CHKO Biele Karpaty a pod.

Kaňony, tiesňavy, rokliny a prelomové doliny sú významné, mladé formy fluvialného reliéfu, kde je rieka hlboko zarezaná do svojho podložia. Rozlišujú sa svojimi rozmermi, t. j. hĺbkou zarezania a dĺžkou, ale aj geologickými štruktúrami, na ktorých sú vytvorené. Vzhľadom na obnaženie horninového prostredia, ľahkú prístupnosť a ich rozšírenie prakticky vo všetkých geologických štruktúrach Karpát sú veľmi vhodnými lokalitami pre štúdium procesov, ktoré formovali územie Slovenska. Veľmi časté sú na mezozoických vápencoch Slovenského krasu (NPR

Zádielská tiesňava, Zejmarská roklna, PP Prielom Muráňky), Slovenského raja (Prielom Hornádu) či v oblasti bradlového pásma (Prielom Dunajca a iné). Tu dosahujú svoje najväčšie rozmery a často majú kaňonové tvary.

Travertínové útvary sú významné výstupy travertínov vo svojich typických formách. Aj keď najbohatšie výstupy a najpestrejšie formy sa nachádzajú na Spiši (NPR Sivá brada, PP Travertínové jazierko – Kráter a iné), nachádzajú sa napr. aj vo flyšových štruktúrach východného Slovenska, vo vulkanitoch stredného Slovenska (PP Vyhniansky travertín).

Škrapové polia sú charakteristické pre krasové oblasti. Veľké škrapové polia sa chránia v Slovenskom krase (NPR Domické škrapy a NPR Kečovské škrapy).

Kamenné moria sú významné akumulácie blokov, balvanov a sutí, akumulované pod skalnými stenami. Sú typickým pozostatkom skalných rútení a mrazového zvetrávania. Nachádzajú sa predovšetkým na svahoch a v dolinách neovulkanických pohorí, zriedkavé sú vo vrcholových polohách flyšových vrchovín. Azda najznámejšou je PR Kamenné more vo Vyhniciach v CHKO Štiavnické vrchy, kde sa nachádza plošne najväčší rozpad a rozdrobenie sopečného materiálu vo vulkanických pohoriach Karpát.

Zosuvné jazerá predstavujú jazerá v neovulkanických pohoríach, ktorých vznik sa viaže na zosuvy andezitových blokov. Na Slovensku ide napr. o NPR Morské oko, PR Malá Izra, Malé morské oko, PP Žakýlske pleso. Zosuvné jazerá v pokročilom štádiu vývoja sa prejavujú ako rašelinistiá a slatiny. Tie sú časté napr. vo Vihorlate (NPR Podstavka, PR Ďurová mláka), ale aj vo flyšových pohoríach, najmä v Bukovských vrchoch a Laboreckej vrchovine (PR Bahno, Stinská slatina, Mirolská slatina, Haburské rašelinisko).

Eolické jazerá sú jazerá v plytkých depresiách, uzavreté pieskovými dunami, napr. Biele a Veľké jazero v Medzibrodí (tie sú v súčasnosti zazemnené, s prechodom do rašelinistových štádií).

Mŕtve ramená sú významné pozostatky starej riečnej siete. Ich zvyšky, často výrazne odpojené od aktívneho toku, môžeme identifikovať v povodí všetkých veľkých riek Slovenska.

Nížinné slaniská sú plytké depresie v nížinných územiach, kde vplyvom blízkej hladiny podzemnej vody a silného výparu došlo k výraznému zasoleniu pôd. Takéto oblasti sa nachádzajú napr. na Východoslovenskej nížine (NPR Kopčianske slanisko a PR Slavkovské slanisko).

Skalné útvary sú významné skalné steny na svahoch tvoriace odlučné časti zosuvov, vrcholové bralá, respektíve inými exogénnymi činiteľmi exhumované skalné odkryvy. Sú založené v rôznych geologických súvrstviach poukazujúcich na paleogeografický vývoj územia. Lokalít s výskytom rôznych skalných útvarov je na Slovensku obrovské množstvo. V oblasti východného Slovenska ide napr. o tieto lokality: Mezozoikum zastupujú PP Meliatský profil a Biela skala. Paleogén je zastúpený lupkovskými (NPR Jarabá skala) a podmenilitovými (PP Oreničova skala) vrstvami dukelskej jednotky. Centrálneokarpatský paleogén je zastúpený ílovco-pieskovcovým súvrstvom (PP Skalky pri Závadke) a bazálnym súvrstvom (NPR Humenská a Humenský sokol), (PR Chlmecká skala). Bradlový – priútesový paleogén je zastúpený v okolí Hanušoviec (PP Medzianske a Radvanovské skalky). Neogén je zastúpený sedimentmi miocénu (PP Voňarský jarok, Podmorský zosuv) a neogénnymi vulkanitmi (PR Hermanovské skaly, Zamutovské skaly), (PP Skaly pod Pariakovou, Miličská skala, Rankovské skaly). Sú v nich zastúpené typické fácie lávových prúdov vulkanických plášťov (Skaly pod Pariakovou), respektíve aglomerátové súvrstvia parazitických vulkánov (Rankovské skaly). Skalné útvary sú chránené predovšetkým ako významné geomorfologické vytvory, iba PP Meliatský profil, Voňarský jarok a Podmorský zosuv sú chránené z dôvodu ochrany významných litostatigrafických profilov.

Presypy – pieskové presypy sú častým javom, napr. na juhu Východoslovenskej nížiny a v oblasti Záhoria. Nachádza sa tu celý rad pieskových dún rôznych foriem.

Pramene, vyvieracky, gejzíry sú významné vývery podzemných vôd. Pramene sú častým prvkom maloplošných chránených území. Zaujímavosťou v rámci SR je PP Herlianský gejzír (na západnom úpätí Slanských vrchov bola v roku 1873 navŕtaná mineralizovaná artézska voda, ktorá v súčasnosti periodicky vyvierá vo forme gejzíru).

Doliny formované ľadovcovou činnosťou sú mohutné útvary s tvarom písmena U (trog) s plochým širokým dnom a so strmými svahmi. V Tatranskom národnom

parku takýto typ dolín reprezentujú napr. NPR Batizovská dolina, NPR Bielowodská dolina (najdlhšia a najväčšia ľadovcová dolina na Slovensku), NPR Furkotská dolina.

Jaskyne, priepasti a vodopády sú veľmi rozšíreným geologickým fenoménom v rámci celej SR.

Tento výpočet rôznych geologických a geomorfologických útvarov nie je konečný a reprezentatívny, predstavuje len malú vzorku pestrej palety prírodných fenoménov SR, ktoré môžu byť cieľom turistických výletov a exkurzií.

Vodopády Slovenska

Do mozaiky prírodných krás Slovenska patria nepochybne aj vodopády. Okrem krajinotvorného významu má väčšina z nich aj vedecký význam ako hmotný doklad rôznorodosti vývoja vodných tokov vyvíjajúcich sa v závislosti od geologickej stavby podlažia, intenzity erózných a denudačných pochodov a výškovej členitosti územia. Veľkosťou vodopádov a ani mohutnosťou prepadajúceho množstva vody cez skalné stupne nepatrí Slovensko medzi krajiny preslávené vodopádmi, akými sú napríklad niektoré severské krajiny alebo Island. Možno nás zaradiť medzi krajiny s veľkou početnosťou vodopádov, keďže ich evidovaný počet dosahuje na území Slovenska viac ako dve stovky. Nachádzajú sa prakticky vo všetkých orografických celkoch, okrem nížin Slovenska. Sústreďujú sa najmä na horných úsekoch vodných tokov (horské bystriny). Vyskytujú sa tiež na postupne narastajúcich sedimentoch vlastného toku, napríklad na travertínových a penovcových sedimentoch alebo na miestach prehradenia tokov, napr. lávovými prúdmi.

U nás sa väčšinou vyskytujú menšie vodopády v priemere dosahujúce výšku od 2 do 5 m. Často ide o stupňovité vodopády, tvarovo rôznorodé, prechádzajúce do kaskád.

Vodopád tvoria zvislé alebo subvertikálne stupne (skalné prahy) v riečnom koryte, cez ktoré prepadá vodný tok. Skalný stupeň je miesto, kde krivka pozdĺžneho profilu údolia alebo riečiska sa náhle lomí v dôsledku rôznej odolnosti skalného podkladu (rôzne odolné horniny proti erózii), alebo tektonických pohybov alebo náhlým prehradením. Výška stupňa môže byť rôzna, od niekoľkých decimetrov po niekoľko metrov.

Vodopády pôsobením spätnej erózie ustupujú dozaďu proti toku, eróznym rozrušovaním skalných stupňov môžu aj zaniknúť. Postupne sa zmenšuje ich výška, sklon skalných stupňov a z vodopádov môžu postupne vznikať kaskády a prahy. Na úpätí vodopádu padajúca voda a pohybujúca sa štrky a piesky často vymodelujú miskovitú priehlbnu - krúťňavové hrnce, známe napríklad z vodopádov v tiesňavách Slovenského raja, Malej Fatry a Jarabinskom prielome v Ľubovnianskej vrchovine.

Všetky prírodné vodopády Slovenska, v ktorých vodný tok pôsobením prírodných síl bez zásahu človeka padá z výšky nad 3 metre, alebo preteká cez prírodný skalný útvar súvislým alebo kaskádovitým skalným zrázom strmým viac ako 75°, sú chránené zákonom (§ 24 ods. 2), zákona NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny). Chránené sú len v prípade, že voda v koryte vodného toku pretrváva celý rok.

Len 5 vodopádov, predstavujúcich najvýznamnejšie prírodné dedičstvo štátu, Ministerstvo životného prostredia SR vyhlásilo za národné prírodné pamiatky (vyhláška MŽP SR č. 293/1996 z 30. 9. 1996). Sú to:

- Brankovský vodopád
- Klacký vodopád

- Lúčanský vodopád
- Starohutský vodopád (Starohutiansky vodopád)
- Vodopád Bystré (Vodopád Bystrého potoka)

K našim najkrajším a najmohutnejším vodopádom patria vodopády Vysokých, Západných a Belianských Tatier. Tu ich vznik súvisí najmä s činnosťou ľadovcov.

Časté sú na miestach, kde vedľajšie bočné ľadovcové doliny ústia do hlavných cez vysoké skalné stupne, cez ktoré toky prepadajú.

Za najvyšší je označovaný Kmeťov vodopád (v doline Nefcerka) pozostávajúci z viacerých skalných stupňov dosahujúcich spolu výšku približne 80 m. Pomenovaný je podľa slovenského prírodovedca A. Kmeťa. Najznámejším vodopádom je vodopád Skok.

V druhej najvýznamnejšej oblasti Slovenska, v Slovenskom raji, sú vodopády viazané na kaňonovité doliny, rokliny a tiesňavy. Sú príkladom vývoja riečneho reliéfu, v ktorom sú zachytené všetky štádiá vývoja vodopádov, ako sú pereje, kaskády a prejavy spätnej erózie. Najvyšším vodopádom je tu Závojový vodopád (Sokolka dolina). V troch stupňoch meria spolu viac ako 60 metrov.

K turisticky vyhľadávaným vodopádom patrí Šútovský vodopád v Malej Fatre, ktorý má výšku viac ako 30 metrov a šírku toku nad vodopádom viac ako 2 metre. Tvorí súčasť tiesňavy Tesné. Vznikol v dôsledku vyvzdvihnutia Malej Fatry a poklesu Turčianskej kotliny.

Príkladom vzniku vodopádu na sedimentoch vlastného toku je Lúčanský vodopád. Voda z potoka Lúčanka kaskádovito padá z výšky väčšej ako 10 metrov do jazierka vyberodovaného v travertínovej terase. Skalný stupeň vodopádu neustále mení svoj vzhľad v dôsledku recentnej sedimentácie travertínových usadenín.

Vodopády sa často vyskytujú v krasových územiach, napríklad na okrajoch krasových planín (Muránska planina) a v záveroch krasových dolín (Prosiecka dolina v Chočských vrchoch).

V sopečných pohoríach vznikajú vodopády najmä na rozhraní lávových prúdov a sopečných usadenín. Medzi najkrajšie vodopády patrí Vodopád Bystré (Vodopád Bystrého potoka) na Poľane.

S cieľom zvýšenia poznania bohatstva prírodných krás a hodnôt anorganickej prírody Slovenska vytvorila ŠOP SR špecializovanú stránku o slovenských vodopádoch: <http://www.sopsr.sk/vodopady/>

Náučné chodníky Slovenska

Mnohé lokality s geologickými, resp. geomorfologickými zaujímavosťami sú prístupné prostredníctvom náučných chodníkov, vynikajúcu pomôcku pre plánovanie turistických vychádzok predstavuje internetová stránka www.naucnechodniky.sk.

Projekt mapovania náučných chodníkov na území Slovenska vznikol z dôvodu nedostatočnej informovanosti širokej či odbornej verejnosti o existencii mnohých náučných chodníkov a náučných lokalít, ktoré vznikajú v poslednom čase veľmi spontánne a bez akéhokoľvek dohľadu. Táto stránka si kladie za cieľ poskytnúť široké a komplexné informácie o náučných chodníkoch, predovšetkým pre pedagogickú verejnosť, v rámci realizácie prírodovedného a humanitného vzdelávania v teréne a environmentálnej výchovy smerujúcej k ochrane prírody. Samozrejme, je určená aj pre širokú verejnosť, na získavanie informácií o chodníkoch, ale aj o iných možnostiach trávenia voľného času v ich okolí.

PRÍLOHY K ČLÁNKOM

Festival za šesťnásť rokov vyrástol,
zmohutnel ako dub...

(príloha k článku na s. 22 - 25)

Ceny Envirofilmu 2010

HLAVNÁ CENA FESTIVALU ENVIROFILM

ARCHITEKT ODPADU

Oliver Hodge, Veľká Británia

Boj jednotlivca proti mašinérii vždy priťahoval umelcov. Dlhoročné, vytrvalé sledovanie životných peripetií architekta Michaela Reynoldsa ponúka takmer dobrodružný príbeh obohatený dokonalým filmárskym remeslom. Na jeho konci je poslanstvo o vízii, ekológii a odvahe.

CENA V KATEGÓRII A – SPRAVODAJSKÉ
A PUBLICISTICKÉ PROGRAMY, MAGAZÍNY A FILMY

UŽÍVATEĽSKÁ PRÍRUČKA PRE KOZMICKÚ LOĎ

Horacio Alcalá, Španielsko

Autori mnohovrstevným a filmársky vynaliezavým spôsobom poukázali na následky, ktoré so sebou nesie zmena klímy. Ovplyvňujú tak aj pôvodné produkty španielskeho hospodárstva, ako med, olivy, víno či ryby.

CENA V KATEGÓRII B – DOKUMENTÁRNE FILMY

POSLEDNÍ LOVCI

Steve Lichtag, Česká republika

Široká historická freska boja medzi človekom a dravou veľrybou. Autor strhujúcim spôsobom rozpráva svoj príbeh o posledných lovcoch vorvaňov, ktorí pokračujú v svojej stáročnej tradícii. Odolajú však tlaku „civilizovaného sveta“?

CENA V KATEGÓRII C – VZDELÁVACIE
A NÁUČNÉ VIDEOPROGRAMY A FILMY

DOBRODRUŽNÝ VÝSKUM

– ZAZNÁVANÉ POKLADY: KAŽDÝ DRUH SA POČÍTA

Christiane Götz-Sobel, Nemecko

Precízne spracovaná téma biodiverzity a ekonomickej stability, kde tvorcovia nielen varujú, ale aj ukazujú cestu nápravy a potrebnú zmenu v myslení, ktorá prináša osoh a rovnováhu v prírodnom prostredí a ľudských osídleniach.

CENA V KATEGÓRII D – VOĽNÁ TVORBA
A FILMY PRE DETI A MLÁDEŽ
(reklamné spoty, animované, bábkové
a hrané filmy, videoklipy)

ARSY-VERSY

Miro Remo, Slovensko

Úsmevný príbeh fanatickeho amatérského fotografa a výmyselníka, ktorý pomaly starne, ale zachováva si svoju chlapčenskú. Jedinou oporou, kamarátkou i ženou jeho života je jeho matka plná lásky a tolerance. Autor bravúrne vystihol atmosféru ich spoločného života.

CENA RIADITEĽA FESTIVALU NAJLEPŠIEMU FILMU
SLOVENSKEHO AUTORA

ARSY-VERSY

Miro Remo, Slovensko

Ojedinelé uchopenie témy a precízne zvládnutie žánru. Už teraz možno povedať, že tejto výnimočnej snímke bude patriť aj výnimočné miesto v histórii slovenského dokumentu.

CENA PRIMÁTORA MESTA KRUPINA
ZA NAJLEPŠÍ AMATÉRSKY FILM

V UHLISKU NAD PORÚBKOU

Ján Kuska, Slovensko

Prekvapivo silný dokument, kde autor s obdivuhodnou zaťažosťou a profesionálnym spracovaním témy, nám prináša pohľad na ťažkú drinu človeka a koňa pri zväžaní dreva v slovenských horách.

CENA PRIMÁTORA MESTA BANSKÁ BYSTRICA

LOVEC SEMIEN

Sally Ingleton, Austrália

Záslužný dokument o budovaní novodobej archy v hĺbinách arktického ľadovca, záchrane rastlinnej ríše a zachovaní životne dôležitých častí potravinového reťazca človeka.

CENA PRIMÁTORA MESTA BANSKÁ ŠTIAVNICA

LOVEC

Jafar Nourmohmmadi, Irán

Čarovný príbeh mladého lovca, hovoriaceho rečou vtákov, ktorý preberá na seba atribúty vtáčieho dravca – smelosť, neohrozenosť a nekonečnú slobodu.

CENA PRIMÁTORA MESTA ZVOLEN

MIMOZEMŠŤANIA NA AMAZONKE:
EPIZÓDA 2: TAJNÉ SPOJENECTVO

Quincy Russell, Francúzsko

Neobyčajne pútavo priblížený svet fantastických, miniatúrnych „mimozemšťanov“ tvorí unikátnu snímku francúzskych majstrov dokumentu z amazonského pralesa.

CENA PRIMÁTORA MESTA KREMNICA

TRESČIA DILEMA – RYBA NA ÚSTUPE

Folke Rydén, Ryszard Solarz, Nemecko

Filmová snímka Treščia dilemma – ryba na ústupe je pedantným podaním veľmi závažného problému v baltickej oblasti. Je serióznym varovaním pred hroziacou katastrofou a jej nevyhnutnými dôsledkami na život rýb aj človeka.

CENA PREDSEDU BBSK

LOM LEŠTINKA – ZATOPENÁ HISTÓRIA

Hugo Habrman, Česká republika

Potápač a filmár Hugo Haberman opäť dokázal, že zábery zo života pod hladinou vie spojiť s pútavým rozprávaním o histórii, ktorá kráčala po brehoch jeho milovaných vodných plôch.

CENA GENERÁLNEHO RIADITEĽA SAŽP

ČÍNA V PRÚDE: ENVIRONMENTÁLNA DILEMA

Toshihumi Katanka, Japonsko

Filmová snímka Japonskej televíznej spoločnosti NHK je vyjadrením filmárskej odvahy a občianskej statočnosti. Svojím obrovským osobným vkladom a profesionalitou sú autori príkladom všetkým statočným ľuďom a silným povzbudením v boji s neviditeľným molochom moci.

CENA GENERÁLNEHO RIADITEĽA STV

POSLEDNÁ VÔĽA JEDNÉHO TIGRA

Colin Stafford-Johnson, John Murray, Nemecko

Porotu očarila nielen brilantná kameramanská práca plná fascinujúcich záberov zo života tigrov, ale aj veľmi osobné autorské rozprávania plné obdivu a lásky k týmto šelmám.

CENA PREZIDENTA SOV

CARSTENSZ – SIEDMA HORA

Pavol Barabáš, Slovensko

Posolstvo slovenského filmu Carstensz – Siedma hora je v úcte a obdivu k prírode popri neutíchajúcej túžbe človeka stále nad ňou víťaziť. Aj preto najlepšie vyjadruje myšlienku olympizmu.

CENA DETSKEJ POROTY

CARSTENSZ – SIEDMA HORA

Pavol Barabáš, Slovensko

CENA RÁDIA REGINA ZA EXCELENTNÉ SPRACOVANIE ZVUKU VO FILMOVEJ SNÍMKE

MIMOZEMŠŤANIA NA AMAZONKE:
EPIZÓDA 2: TAJNÉ SPOJENECTVO

Quincy Russell, Francúzsko

CENA ÚSTT A LITERÁRNEHO FONDU

Jane Sadloňovej za vytrvalé odovzdávanie emócií aj poznatkov o živote prírodného lesa stvárnených kultivovanými filmovými prostriedkami.

Zelený svet 2010 – Hlavné mesto biodiverzity

Ocenené práce

Hlavná cena Zelený svet 2010

Daniel Gago: Mesto, či príroda?

ZUŠ Obrancov mieru, Dubnica nad Váhom

Pedagóg: Jaroslav Svetlík

Kategória kresba, maľba, grafika
a kombinované techniky

Základné školy (deti do 10 rokov)

Jakub Berky, Príroda v arche. Horovce, pedagóg: Jana Borovská

Denis Štefula, Dubnica nad Váhom, pedagóg: Katarína Múčková

Adam Zalčík, Kvety z môjho obloka. Žilina, pedagóg: Zlatica Lajčiaková

Základné školy (deti od 11 do 15 rokov)

Zita Zemanová, Hlavné mesto biodiverzity? Spišská Sobota, pedagóg: Anna Lavríková

Jaroslav Varchola, Prežijeme? Pavlovce nad Uhom, pedagóg: Juraj Labanič

Michaela Debnáriková, Z herbára. Banská Bystrica

Základné umelecké školy I. cyklus (deti do 10 rokov)

Júlia Imriščáková, Ľudia z lesa. Poprad, pedagóg: Ina Dunajová

Tibor Varga, Kocúr. Lučenec

Viliam Mihalič, Chutná húsenica. Humenné, pedagóg: Drahoslava Zalaiová

Základné umelecké školy I. cyklus (deti od 11 do 15 rokov)

Peter Vizváry, Voda, nebo, zem. Holíč, pedagóg: G. Vávrová

Timea Csonková, Život – príroda. Bratislava, pedagóg: Anna Horváthová

Andrea Dická, Poprad, pedagóg: Ina Dunajová

Základné umelecké školy II. cyklus (deti od 15 rokov)

Veronika Krušinová, Symbiôza. Holíč, pedagóg: G. Vávrová

Špeciálne školy (deti do 10 rokov)

Nikola Turtáková, V našej záhrade. Ždaňa, Košice, pedagóg: Marta Mitová

Dominik Ungvarský, Svet okolo mňa. Bratislava

Nikola Vernarská, Rybky, ryby, rybičky. Poprad, pedagóg: Lucia Dubjelová

Špeciálne školy (deti od 11 do 15 rokov)

Mário Kotlár, Hlavné mesto biodiverzity pred miliónmi rokov. Trenčín, pedagóg: D. Švančarová

Alena Maslayrová, Pešobus v meste. Ždaňa, Košice, pedagóg: Marta Mitová

Roman Bati, Pri jazere. Ždaňa, Košice, pedagóg: Marta Mitová

Špeciálne školy (deti od 15 rokov)

Marta Cicková, Mačka. Martin, pedagóg: Anna Poláková

Ivana Deáková, Mesto, kde chcem bývať. Bratislava

Materské školy

Michaela Maxiánová, Krajina. Bratislava, pedagóg: Táňa Kuzmová

Leo Redlinger, Vtáčky. Banská Bystrica

Robin Kunický, Pod dúhou. Poprad, pedagóg: Božena Kulčárová

Kategória detský animovaný film

Zuzana Kováčsová, Medvede alebo ryby. Filakovo, pedagóg: Jana Bialová

Peter Kuchta, Premena. CVČ, Košice, pedagóg: Peter Kaňuk, Ivan Čepek

Ema Klučovská, Psík a bobrík. Bratislava, pedagóg: Dobromila Baloghová

Kategória čiernobiela a farebná fotografia

Základné školy

Karolína Kvočíková, Som fotogenická? Som voľný? Prievidza

Linda Redlingerová, Pavúčia čipka, Kamenná láska. Banská Bystrica

Základné umelecké školy

Martina Lizáková, 4 fotky, Kežmarok

Stredné školy

Tomáš Vikor, Spomienky na mladosť..., Tam, kde si..., Jesenná fantázia,

Zima – umelkyňa, Otvor oči a snívaj. Revúca, pedagóg: Róbert Brunovský

Juraj Havlík, Dva ku jednej, Kde som? Pastier. Banská Bystrica

František Kekely, Farebnosť prírody – cyklus 4 fotografií. Gymnázium,

Kysucké Nové Mesto, pedagóg: M. Kormanová

Zvláštne ceny poroty

Cena za grafiku

Kristína Turčanová, Mačky. Banská Bystrica

Tomáš Šálek, Leto. Žilina, pedagóg: Irena Bohunická

Lucia Bilická, Pod lupou. Holíč, pedagóg: Jana Mikulášková

Cena poroty za alternatívnu grafiku

Patrik Mikle, V lese. Kremnica, pedagóg: Blažena Krížová

Roman Mikle, Tiger a jeho korisť. Kremnica, pedagóg: Blažena Krížová

Vanessa Kytlová, Rodinka a veverička. Kremnica, pedagóg: Blažena Krížová

Matej Gardian, Harmónia života. Považská Bystrica, pedagóg: Soňa Belokostolská

Cena pre najlepšie práce zo zahraničnej kolekcie

Aleksandra Roguska, Ptaki. Toruń, Poland, pedagóg: Dariusz Delik

Julia Bujnarowska, Martwa natura z ptakami. Toruń, Poland, pedagóg: Maria Reszkiewicz

Julia Karasińska, Psy. Toruń, Poland, pedagóg: Magdalena Kowalcuk

Cena environmentálnej nadácie CH. B. Parksovej

Miachaela Martonová, Kôpkys sena. Humenné, pedagóg: Drahoslava Zalaiová
Andrej Kubaščík, Zakvitnutá Dubnica. Dubnica nad Váhom, pedagóg: Jaroslav Svetlík
Kristína Kubišiová, Jašteričky. Žilina, pedagóg: Zlatica Lajčiaková
Kristián Geci, Polárna žiara. Poprad, pedagóg: Rudolf Rabatin
Lenka Kocianová, Pod kameňmi v čistej vode. Žilina, pedagóg: Irena Bohunická

Mimoriadna cena v Medzinárodnom roku biodiverzity

Kolektív žiakov 5. C triedy,
Mesto biodiverzity. ZŠ s MŠ, Pod hájom, Dubnica nad Váhom

Mimoriadne ocenenie poroty za kolekciu prác

Samuel Beňo, O čom spieva voda
Samuel Fláčík, Ohrozené hniezdo
Róbert de Riggo, Vládca príroda
Ivana Miháliková, Vôňa kvetov
Martin Sedilek, O čom mi pošepká lúka
ZŠ Hliny, Jarná, Žilina, pedagóg: Zlatica Lajčiaková

Cena rádia Regina

Martin Kučera, Spojenie slniečkom. Poprad, pedagóg: Anna Fedáková

PUBLIKÁCIE EEA**Signály 2010 v znamení biologickej rozmanitosti**

Každoročná publikácia Európskej environmentálnej agentúry (EEA) - Signály EEA 2010 s podtitulom Biologická rozmanitosť, zmena klímy a vy prináša šesť príbehov o ľuďoch a problémoch týkajúcich sa životného prostredia, ktorým dnes čelia. Títo očití svedkovia vás pozývajú na cestu do dôverne známych, ale aj vzdialených končín, kde sa spolu s nimi opäť

pozriete na to, čo tvorí základ pre život na Zemi - vodu, pôdu a vzduch. Hoci ich postrehy sú osobné a lokálne zamerané, ich neutešená situácia je vo všeobecnosti rozšírená a týka sa celého sveta.

Ich príbehy nie sú iba anekdoty. Múdrosť obyčajných ľudí, ako sú poľovníci, roľníci, horskí turisti či športovní nad-

šenci, je často nedotknutým zdrojom informácií, významne dopĺňujúcim satelitné snímky a výsledky výskumov. Títo ľudia navyše hovoria zrozumiteľným jazykom. Počúvať ich je jednoduché.

Biodiverzita a zmena klímy sú ústrednými témami a tieto príbehy majú osobitý význam počas roka 2010, ktorý OSN vyhlásila za Medzinárodný rok biodiverzity.

Publikácia vychádza vo všetkých 26 jazykoch krajín EEA a využíva postup založený na vyrozprávaní príbehov so zámerom uľahčiť touto cestou komunikáciu s rozmanitými skupinami obyvateľov Európy. Na tlačovej konferencii v Madride predstavila Signály 2010 španielska ministerka životného prostredia, vidieckych záležitostí a námornej politiky Elena Espinosaová.

„Spoliehame sa na bohatstvo života na tejto planéte, lebo nám zabezpečuje potravu, prístrešie a také základné potreby, ako je čistý vzduch. Tvoríme súčasť tejto diverzity a nemôžeme bez nej žiť. V publikácii Signály obyčajní ľudia opisujú, ako zmeny ich životného prostredia ovplyvňujú nielen život zvierat a rastlín, ale aj ich vlastnú existenciu a spôsob života,“ uviedla výkonná riaditeľka EEA Jacqueline McGladová.

Publikáciu Signály 2010 si môžete zapožičať v slovenských Informačných strediskách EEA (kontakty nájdete na <http://eea.enviroportal.sk/>) alebo si ich stiahnete na <http://www.eea.europa.eu/sk/signaly-eea>.

Zdroj: Európska environmentálna agentúra (<http://www.eea.europa.eu/>)

Environmentálne trendy a perspektívy v krajinách západného Balkánu

Hospodársky vývoj v krajinách západného Balkánu vytvára tlak na životné prostredie a to najmä v oblasti využívania zdrojov, odpadu a biologickej rozmanitosti. Nová správa Európskej environmentálnej agentúry (EEA) detailne analyzuje environmentálne tlaky a naliehavo žiada politikov, aby prijali potrebné opatrenia k udržateľnému rozvoju.

Správa s názvom **Environmentálne trendy a perspektívy v krajinách západného Balkánu: budúce vzorce produkcie a spotreby** (Environmental trends and perspectives in the Western Balkans: future production and consumption patterns) tvrdí, že negatívne vplyvy súčasných trendov na životné prostredie sú v krajinách západného Balkánu (Albánsko, Bosna-Hercegovina, Chorvátsko, Macedónia, Čierna Hora a Srbsko) nevyhnutné, ale je možné ich prostredníctvom implementácie vhodných politík minimalizovať. Zároveň je nutné, aby všetky subjekty a susediace krajiny v regióne spolupracovali pri riešení kľúčových problémov, ako je znečistenie a zdravotný stav obyvateľstva, vplyvy zmeny klímy a poškodzovanie ekosystémov. Terajšie rozhodnutia ovplyvnia v nasledujúcich desaťročiach životné prostredie nielen tohto regiónu, ale celej Európy.

Tendencie v oblasti výroby a spotreby

Vzrastajúce konzumné správanie spoločnosti rýchlo stúpa a čoskoro zapríčiňuje dosahy na životné prostredie súvisiace s potravou. Osobná a nákladná doprava vzrástla o 40 % a 100 % v období rokov 2000 až 2007, v prípade nákladnej dopravy bol tento rast oveľa rýchlejší ako rast HDP. Objem leteckej dopravy sa v sledovanom období strojnásobil. Tento vývoj zvyšuje, najmä v mestách, znečistenie ovzdušia a emisie skleníkových plynov. Množstvo súkromných motorových vozidiel v tomto regióne je starých a znečisťujúcich.

Mestské oblasti, rovnako aj turistické zariadenia, sú stavané pozdĺž pobrežia, čo je jedna z hlavných hrozieb pre bohatú biodiverzitu regiónu.

Produkcia komunálneho odpadu v posledných rokoch stabilne rastie a v súčasnosti sa odhaduje, že je už na

rovnakej úrovni ako v krajinách EÚ12. Nakladanie s ním je v mnohých častiach regiónu na veľmi nízkej úrovni a zariadenia na nakladanie s ním sú častokrát zastarané. Opustené skládky, nahromadený priemyselný a ťažobný odpad sú vážnym problémom.

Odklon od poľnohospodárskeho využívania pôdy ovplyvňuje biodiverzitu. Zároveň sa ale zvyšuje poľnohospodárska produkcia a spotreba hnojív, čo poukazuje na zvyšujúcu sa intenzitu poľnohospodárstva v danej oblasti.

Správa No 1/2010 Environmental trends and perspectives in the Western Balkans: future production and consumption patterns je k dispozícii v elektronickej podobe v anglickom jazyku: <http://www.eea.europa.eu/highlights/publications/western-balkans/>. Tlačená verzia je k dispozícii v informačných strediskách EEA (<http://eea.enviroportal.sk/informacne-strediska.php>).

Zdroj: Európska environmentálna agentúra (<http://www.eea.europa.eu/>)

Medzinárodný rok biodiverzity: Kvitnúca Európa

Pri príležitosti Medzinárodného roku biodiverzity bola nainštalovaná na fasáde kodanskej budovy Európskej environmentálnej agentúry mapa Európy. Je zostavená z takmer piatich tisícok živých rastlín, ktoré symbolizujú rôznorodosť prírody v Európe. Na vytvorenie mapy bolo použitých 20 rôznofarebných kvitnúcich druhov. Návštevníci Kodane ju môžu obdivovať do polovice októbra.

Tvorcovia upriamili pozornosť na vertikálne záhrady, ktoré mestá nielen skrášia, ale aj znížia prašnosť okolia, absorbujú hluk, izolujú budovy a zvyšujú kvalitu vzduchu v husto zastavaných častiach. Zeleň poskytne obydlie niektorým druhom zvierat, iným zníži vzdialenosť medzi

ich prirodzenými teritóriami, a tak zvýši ich šance na prežitie.

Okrem toho agentúra EEA chce upriamiť pozornosť verejnosti na nutnosť zachovania biologickej rozmanitosti

ti vydávaním stručných online publikácií: 10 správ roku 2010. Každá z desiatich správ tematicky hodnotí špecifický ekosystém alebo environmentálny problém. Doteraz vyšli: Klimatické zmeny a biodiverzita, Chránené územia, Sladkovodné ekosystémy, Morský ekosystém, Lesný ekosystém a Mestský ekosystém. V štádiu prípravy sú: Poľnohospodársky ekosystém, Horský ekosystém, Prímorský ekosystém a Európske dedičstvo – biodiverzita. Publikácie vychádzajú každý mesiac až do desiateho zasadnutia Konferencie zmluvných strán Dohovoru o biologickej diverzite, ktoré sa uskutoční v októbri v Japonsku.

Ďalšou aktivitou agentúry je spolupráca s Európskou komisiou pri vyvíjaní Informačného systému Biodiverzita pre Európu (Biodiversity Information System for Europe - BISE), ktorý bude zbierať údaje a informácie, mapovať indikátory a poskytovať hodnotenia.

Agentúra EEA tiež plánuje doplniť svoj online Environmentálny atlas Európy o príbehy súvisiace s biodiverzitou.

Publikácie **10 správ roku 2010 (10 messages for 2010)** sú k dispozícii v elektronickej podobe v anglickom jazyku: <http://www.eea.europa.eu/publications/10-messages-for-2010>. Environmentálny atlas Európy nájdete na adrese <http://www.eea.europa.eu/cop15/bend-the-trend/environmental-atlas-of-europe-movie>.

Zdroj: Európska environmentálna agentúra (<http://www.eea.europa.eu/>)

Stáva sa doprava v Európe ekologickejšou? Čiastočne...

Hoci technologický pokrok umožňuje vyrábať ekologickejšie vozidlá, čoraz viac cestujúcich a tovaru absolvuje väčšie vzdialenosti, a tým vyvažuje zvýšenú hospodárnosť. Na základe analýzy dlhodobých trendov sa v novej správe Európskej environmentálnej agentúry (EEA) požaduje jasná vízia definujúca dopravný systém Európy do roku 2050, ako aj konzistentné politiky na jej dosiahnutie.

Pri príležitosti svojho desiateho výročia sa v správe TERM agentúry EEA uvádza prehľad o vplyve dopravy na životné prostredie, zostavený na základe analýzy 40 relevantných ukazovateľov. Závěry správy za obdobie 1997 – 2007 poskytujú zmiešaný obraz prezentujúci isté zlepšenie v prípade látok znečisťujúcich ovzdušie na jednej strane a vážne obavy týkajúce sa pretrvávajúceho rastu emisií skleníkových plynov v doprave na strane druhej.

„V poslednom desaťročí sme sa sústredili na opatrenia zamerané na zlepšenie mobility a súčasné odčlenenie rastu emisií z dopravy od hospodárskeho rastu. Dnes vidíme, že rozsiahle investície do dopravnej infraštruktúry nám umožňujú cestovať ďalej, aby sme uspokojili svoje denné potreby, ale nevedú k skráteniu času, počas ktorého sme vystavení hluku, dopravným zápcham a znečisteniu ovzdušia,“ povedala profesorka Jacqueline

McGladeová, výkonná riaditeľka agentúry EEA. „V budúcnosti sa budeme musieť zamerať nielen na spôsob dopravy, ale aj na dôvody, pre ktoré sa ľudia rozhodujú cestovať, pretože mobilita je skutočne neoddeliteľne spojená s kvalitou nášho života.“

Doprava, vrátane medzinárodnej leteckej a námornej dopravy, sa podieľa asi na štvrtine celkových emisií skleníkových plynov v EÚ. Na rozdiel od niektorých odvetví je vplyv dopravy na životné prostredie naďalej úzko spojený s hospodárskym rastom.

Trendy a závery

Nákladná doprava má tendenciu rásť o niečo rýchlejšie než hospodárstvo, pričom cestná a letecká nákladná doprava zaznamenáva najväčšie nárasty v EÚ-27 (v rokoch 1997 – 2007 cestná doprava 43 % a letecká doprava 35 %). Podiel železničnej a vnútrozemskej

vodnej dopravy v celkovom objeme nákladnej dopravy v tomto období klesol.

Súčasný hospodársky útlm spôsobil zníženie objemu dopravy, ale očakáva sa, že rast dopravy sa obnoví, akonáhle hospodárstvo začne opäť rásť.

Osobná doprava naďalej rastie, ale pomalším tempom než hospodárstvo. Letecká doprava v EÚ bola v rokoch 1997 až 2007 naďalej oblasťou najrýchlejšieho rastu. Dominantným spôsobom dopravy zostala automobilová doprava predstavujúca 72 % všetkých osobokilometrov v EÚ-27.

V členských krajinách EEA vzrástli emisie skleníkových plynov z dopravy (bez medzinárodnej leteckej a námornej dopravy) o 28 % v období rokov 1990 až 2007 a momentálne tak predstavujú 19 % celkových emisií.

Napriek nedávnomu zníženiu emisií látok znečisťujúcich ovzdušie bola v roku 2007 cestná doprava najväčším producentom oxidov dusíka a druhým najväčším prispievateľom k znečisťujúcim látkam tvoriacim tuhé častice.

Spomedzi 32 členských krajín EEA len Nemecko a Švédsko smerujú k splneniu svojich indikatívnych cieľov týkajúcich sa používania biopalív v roku 2010.

Cestná premávka zostáva nesporne najväčším zdrojom dopravného hluku. Predpokladá sa, že počet ľudí vy-

stavených poškodzujúcim hladinám hluku, najmä v noci, sa bude zvyšovať, pokiaľ nebudú vypracované a v plnom rozsahu realizované účinné politiky týkajúce sa ochrany pred hlukom.

Podrobnejšie informácie sú uvedené v publikácii **Smerom k hospodárnemu dopravnému systému** (Towards a resource-efficient transport system), ktorú vydala Európska environmentálna agentúra so sídlom v Kodani. Ide o výročnú správu mechanizmu agentúry EEA na predkladanie správ o doprave a životnom prostredí (TERM), ktorý sleduje vývoj a efektívnosť snáh o integráciu dopravných a environmentálnych stratégií. Správy TERM sa uverejňujú od roku 2000 a ponúkajú dôležité informácie, ktoré môžu pomôcť pri vypracovaní politik EÚ. Cieľom správy je obsiahnuť všetky členské krajiny EEA.

Správa No 2/2010 Towards a resource-efficient transport system je k dispozícii v elektronickej podobe v anglickom jazyku: <http://www.eea.europa.eu/publications/towards-a-resource-efficient-transport-system>. Tlačená verzia je k dispozícii v informačných strediskách EEA (<http://eea.enviroportal.sk/informacne-strediska.php>).

Zdroj: Európska environmentálna agentúra (<http://www.eea.europa.eu/>)

EDUKAČNÉ PROGRAMY

Ekologická stopa – prvé udeľovanie certifikátov školám

Svetový deň životného prostredia, 5. jún 2010, bol aj dňom udeľovania historicky prvých certifikátov ekologickej stopy školám na Slovensku.

Slovenská agentúra životného prostredia má za sebou prvý rok realizácie školského programu Ekologická stopa. Ide o inovatívny edukačný program, prvý svojho druhu na Slovensku a pravdepodobne len piaty vo svete.

Hlavným cieľom je pochopiť vplyv našich každodenných aktivít na planétu Zem. Skúmať každodenné rozhodnutia a hľadať správne voľby v prospech životného prostredia.

Cieľovou skupinou sú učitelia a žiaci materských, základných a stredných škôl v Slovenskej republike.

Základom programu je **internetový kalkulátor** počítajúci ekologickú stopu školy – vplyv školy na životné prostredie – v ôsmich hlavných kategóriách spotreby:

- Elektrina • Kúrenie • Voda • Stravovanie • Odpad • Doprava • Budovy a pozemky • Nákup a vybavenie

Každé škole, ktorá si do polnoci 5. júna 2010 vypočítala svoju ekologickú stopu vo všetkých kategóriách, bol pri príležitosti Svetového dňa životného prostredia, udelený **Certifikát ekologickej stopy školy za školský rok 2009/2010**. Udeľovanie certifikátov v tento deň by sa malo stať každoročnou tradíciou

upozorňujúcou verejnosť na fakt, že príroda a Zem je len jedna!

Udeľovanie certifikátov sa realizovalo vo virtuálnej rovine. Pri názve školy, ktorá splnila uvedené kritérium, sa na portáli www.ekostopa.sk počas tohto dňa objavil certifikát s hodnotou aktuálnej ekostopy za tento školský rok.

Prvý certifikát získalo spolu **93 slovenských škôl**. Držiteľom certifikátu s najnižšou ekologickou stopou

je Základná škola s materskou školou, Hradná 342, Liptovský Hrádok. Zoznam všetkých registrovaných, aktívnych a certifikovaných škôl, ako aj vyhľadávanie podľa krajov, okresov, obcí a druhov škôl sa nachádza v časti Ekostopy škôl na: <http://www.ekostopa.sk/ekostopy-skol>.

Školy s najnižšou ekologickou stopou budú vecne a verejne ocenené na začiatku budúceho školského roka v rámci Veľtrhu environmentálnych výučbových programov ŠÍŠKA.

Registrácia škôl do programu je otvorená. Školu registruje učiteľ vyplnením on-line registračného formulára na www.ekostopa.sk/registracia.

Viac informácií na www.ekostopa.sk, e-mail: jana.simonovicova@sazp.sk

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
vyhlasuje prvý ročník národnej súťaže

CENA SLOVENSKEJ REPUBLIKY ZA KRAJINU

VYHLÁSENIE SÚŤAŽE:

13.5.2010

UKONČENIE AKCEPTÁCIE NÁVRHOV:

18.7.2010

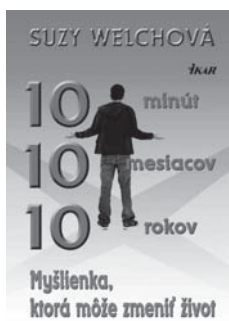
Bližšie informácie o súťaži a prihlášku nájdete na www.sazp.sk/edok

Prihlášku vrátane kompletnej požadovanej dokumentácie je nutné doručiť na adresu:
Slovenská agentúra životného prostredia
Národný koordinátor Ceny Slovenskej republiky za krajinu
Tajovského 28
975 90 Banská Bystrica

tel. 048/ 43 74 173
anna.krsakova@sazp.sk
martin.lakanda@sazp.sk
cenazakrajinu@sazp.sk

KNIHY

Suzy Welchová
10-10-10

Poznáte princíp 10-10-10? Ak nie, uznávaná novinárka a spisovateľka Suzy Welchová vám to prezradí v knihe 10 minút. 10 mesiacov. 10 rokov. Myšlienka, ktorá môže zmeniť život... Tvrdí, že princíp 10-10-10 vám pomôže pri akomkoľvek životnom rozhodnutí. V dnešnom uponáhľanom svete, so všetkými jeho prioritami, nadbytkom informácií a rôznymi možnosťami sa ľahko ocitneme v bode, keď sa riadime impulzom, stresom alebo účelnosťou. Sú naše rozhodnutia správne? Alebo berieme do úvahy len výhody v danej chvíli a konáme tým proti svojim najlepším zámerom? Úplne nový prístup k rozhodovaniu, princíp 10-10-10, je nástrojom, aby sme napravili a zmenili svoj život v rodine, v láske a v práci.

(Ikar 2010))

Hannes Etzlstorfer
Vládárka v súkromí

Mária Terézia bola veľmi usilovná pisateľka listov. Pravidelne udržiavala pracovnú korešpondenciu, písala si so svojimi deťmi aj s dámami zo spoločnosti. V korešpondencii sa zdôverovala so všetkým, čo ju trápi, čo ju zamestnávalo ako panovníčku aj ako ženu, manželku a matku. Aj napriek protokolu a etikete sa v listoch prejavovala ako šťastná, nahnevá, rozčarovaná, sklamaná...

ako skutočná žena. Kniha o súkromnom živote Márie Terézie sa vo viacerých bodoch líši od toho, čo bolo o nej dosiaľ napísané. Dozvieme sa, ako chápala lásku, manželstvo, rodinu, ako prebiehal jej všedný deň v manželstve a v rodinnom kruhu. Kniha je bohato dokumentovaná citátmi aj portrétmi panovníčky a jej blízkych.

(Ikar 2009)

Markus Zusak
Zlodejka kníh

Príbeh môže rozprávať ktokoľvek. Aj Smrť. Tak ako v bestselleri Zlodejka kníh. Píše sa rok 1939. Nacistické Nemecko zadržáva dych. Smrť nikdy nemal viac práce. Deväťročná Liesel žije u adoptívnej rodiny. Jej rodičov odvieďli do koncentračného tábora. Liesel kradne knihy. Toto je jej príbeh a príbeh obyvateľov jej ulice počas bombardovania. O príbehu deväťročnej Liesel rozpráva

Smrť zdanlivo ako nezúčastnený divák. Čitateľ však postupne prichádza na to, že aj Smrť má srdce. Priznáva záujem o živých a neraz ho dojme ich utrpenie a bolesť. Jeho pohľad sprevádza čitateľa od prvej stránky po poslednú a prifarbuje ju melancholiou i čiernym humorom. Smrť je v tomto románe mužského rodu.

(Ikar 2010)

KRÍŽOVKA

Pomôcky: salep, RIV, Olano, Nupani, Atuel	ohromí, omráči	zisťoval, vyhodnocoval údaje (odb.)	patriaci Edovi	stroj na stláčanie	osobné zámeno		meno Márie	bývalý španielsky cyklista	bulharská menová jednotka	spodky nádob	a iné (skr.)	neovonia-val		zamútili ste	cvik, poloha v joge
metla na vymetanie pece						čes. ekológ a politik bojový plyn							EC áut okr. Žilina nástroj na kopanie		
4. ČASŤ TAJNÍČKY															
násilné odvedenie						skutočná, naozajstná oddych					očakáva		3. ČASŤ TAJNÍČKY		
medzinár. označenie železnič. vozňov						brankár FC Liverpool pokrovec				slov. euro-poslanec arabský emirát					
ono, po anglicky			zn. dlaždic orient. čaj z koreňa vstavača					fúkala ochrana spodnej časti nohy							
	pridajú soľ veľké množstvo (hovor.)						ostrov v Šalamún. ostrovoch vrúti sa								dateľ, po česky
hrabať, po česky						lákal vonkajšia podoba, forma							450 rím. číslami	3. ČASŤ TAJNÍČKY	
značka exkluzívnych hodín						neprestávať rieka, po španielsky						meno Márie pút (nárečovo)			
pôžička peňazí v banke						trhali (bás.) nad morom (skr.)					odriekanie (expr.)		2. ČASŤ TAJNÍČKY		
1. ČASŤ TAJNÍČKY										spôsobujúce súženie					
hliník (chem. zn.)			slovenský Zlatý slávik							rieka v Argentine					

Ak neviete čo povedať, nepovedzte to. Toto je tajnička prvého tohtoročného čísla Enviromagazínu. Spomedzi správnych riešiteľov sme vyžrebovali týchto výhercov: Emeritu Ivanovú z Vrbova, Slavomíru Bálintovú z Hnúšte a Petra Škodu z Bratislavy. Výhercom srdečne blahozeláme. Ďalšie zaujímavé publikácie čakajú na troch správnych lúštitelov tejto krížovky. Vaše odpovede čakáme v redakcii do 15. júla 2010.